

УДК 336.717.1.003.12

Домбровська С.О.

аспірант кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку,
Одеський національний економічний університет

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті зазначено про вплив соціально-економічної нестабільності України на необхідність вдосконалення оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами з метою максимізації прибутків та ринкової вартості підприємства. Висвітлено актуальність застосування системного підходу для здійснення комплексної оцінки управління. Зазначено важливість побудови збалансованої системи показників для цілісного уявлення про рівень ефективності управління фінансовим потенціалом. Проілюстровано обґрунтовану множину вхідних параметрів для побудови оціночного апарату управління фінансовими ресурсами. Запропоновано впровадження комплексного показника у оцінку ефективності управління, та наведено його якісні характеристики. Розраховано розроблений комплексний показник на прикладі підприємств Одеського регіону.

Ключові слова: фінансові ресурси, системний підхід, комплексна оцінка, управління фінансовими ресурсами, оцінка ефективності, комплексний показник.

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РЕСУРСАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Домбровская С.А.

В статье указано о влиянии социально-экономической нестабильности Украины на необходимость усовершенствования оценки эффективности управления финансовыми ресурсами с целью максимизации прибыли и рыночной стоимости предприятия. Освещена актуальность применения системного подхода для проведения комплексной оценки управления. Указана важность построения сбалансированной системы показателей для целостного представления про уровень эффективности управления финансовым потенциалом. Проиллюстрировано обоснованное множественное число входящих параметров для построения оценочного аппарата управления финансовыми ресурсами. Предложено внедрение комплексного показателя в оценку эффективности управления, и приведены его качественные характеристики. Рассчитан разработанный комплексный показатель на примере предприятий Одесского региона.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, системный подход, комплексная оценка, управление финансовыми ресурсами, оценка эффективности, комплексный показатель.

EVALUATION OF EFFICIENCY OF THE FINANCIAL RESOURCES MANAGEMENT OF ENTERPRISE

Dombrovska S.

The article deals with the impact of Ukraine's socioeconomic instability on the need to improve the evaluation of the efficiency of financial resources management in order to maximize the profit and market value of the enterprise. The relevance of the application of the systems approach for conducting integrated evaluation of management is highlighted. The importance of constructing a balanced system of indicators for a holistic view of the level of efficiency of financial potential management is indicated. A well-substantiated plural of incoming parameters for the construction of an appraisal apparatus for financial resource managements is illustrated. The introduction of a complex indicator in the evaluation of management effectiveness is proposed and its qualitative characteristics are given. The developed complex indicator is calculated on the example of enterprises of the Odessa region.

Keywords: financial resources, systems approach, integrated assessment, financial resources management, evaluation of efficiency, complex indicator.

Постановка проблеми. Сучасна економіка України характеризується негативними соціальними та економічними процесами. Для вітчизняних підприємств особливо актуальним стає питання оптимізації управління фінансовими ресурсами підприємств. Вирішення цієї проблеми дозволить у майбутньому забезпечити максимізацію прибутків та, відповідно, ринкової вартості підприємства з урахуванням впливу фінансових ризиків та невизначеності економічного середовища.

Управління фінансовими ресурсами підприємства становить собою складну систему, яка синтезує процеси прийняття та реалізації управлінських рішень з питань раціонального формування та ефективного використання фінансового потенціалу. В умовах мінливих економічних реалій України стає доречним впровадження системного підходу в управлінні фінансовими ресурсами підприємства, у пріоритеті є створення збалансованої системи комплексної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами.

Дослідження окремих показників і коефіцієнтів оцінки та аналізу формування та використання фінансових ресурсів в сучасних умовах не мають змоги надати цілісне уявлення про рівень ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

Отже, розробка обґрунтованого методичного інструментарію комплексної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами на підприємствах є актуальним завданням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями проблеми ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти, як: Н. О. Андрусяк [1], І. О. Бланк, М. Д. Білик, О. Д. Заруба, В. В. Ковальов, М. Н. Крейнина, Л. О. Лігоненко, Т.О. Макух, К. В. Павлюк, В. Ф. Палій, А. М. Поддєрьогін, Е. С. Стоянова, О. О. Терещенко, А. Д. Шеремет та Ю. Бригхем, М. Эргхардт, С. Майерс, Н. Майлуф, Ф. Модільяні, М. Міллер, Дж. К. Ван Хорн та ін.

Значний внесок з питання системного підходу в управлінні внесли наукові праці вчених: У. Гослінга, А. Холла, В. Г. Афанасьєва, А. І. Берга, І. В. Блауберга, О. О. Богданова, О. В. Кустовської, С. Л. Чернишова, Р. А. Фатхутдінова та ін.

Але, слід відзначити, що використання системного підходу в розробці методичного інструментарію оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства в економічній літературі недостатньо досліджено у розрізі підпорядкування фінансовій стратегії підприємства.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення комплексної оцінки ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства, на основі якої важливим є формування комплексного показника рівня ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства відповідно до системного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Системний підхід набуває актуальності під час прийняття, обґрунтування та оцінки управлінських рішень, формування довгострокових та поточних цілей фінансової діяльності та вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення [2, с. 19].

Використання системного підходу до формування методології та розробки методичного інструментарію економічної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства як цілісної системи повинно бути підпорядковано єдиній стратегії функціонування та розвитку підприємства [3, с. 209].

Ефективність функціонування підприємства пропонуємо визначати за допомогою комплексної оцінки системи взаємопов'язаних показників та коефіцієнтів, які характеризують ефективність системи управління фінансовими ресурсами. Головним завданням оцінки є формування комплексного показника ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства, який мав би змогу надати цілісне уявлення про рівень ефективності.

Згідно системному підходу в управлінні фінансовими ресурсами формуємо множину параметрів аналітичної оцінки управління: приймаємо до уваги аналізи та оцінки ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості та рентабельності.

З урахуванням можливості власного вибору показників обираємо параметри саме у заданій послідов-

ності, вважаючи ліквідність та ділову активність менш значущою, при цьому фінансову стійкість та рентабельність важливішою для формування комплексного показника ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

Проведемо побудову оціночного апарату управління за наведеними групами індикаторів з різною кількістю компонентів. Важливість цього вибору обумовлена врахуванням різноякісних параметрів в прийнятті управлінських рішень [4, с. 242].

Широкий спектр досліджуваних індикаторів вирішить проблему відсутності єдиного комплексного та ефективного показника рівня управління фінансовими ресурсами підприємства.

Наступним етапом виокремлюємо розрахунок обраних індикаторів, їх ідентифікацію із запропонованими нормативними значеннями, та на базі цього формування комплексного показника ефективності управління фінансовими ресурсами.

Отже, побудуємо процес ідентифікації ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства на основі використання системного підходу на рис. 1.

Важливим етапом вважаємо побудову оціночного апарату управління, адже само на ньому закладається фундамент подальшої результативності комплексного показника ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

Виходячи із зазначеного, пропонуємо широкий спектр індикаторів, які задовольняють умовам повноти, достовірності та взаємозв'язку.

Відзначимо, що принцип повноти надає змогу здійснити широке дослідження усіх потенційних станів процесу оцінки ефективності управління; принцип достовірності враховує зазначену нами математичну особливість співвідношення двох від'ємних величин, яка дає у результаті неправдиву інформацію, яка менеджером може бути сприйнята як позитивний результат; принцип взаємозв'язку важливий для системного підходу з урахуванням того, що майже усі індикатори залежать від основних показників фінансового стану при їх розрахунку [5, с. 198].

Орієнтуючись на вище зазначене, пропонуємо двадцять індикаторів, які відповідають зазначеним принципам, реалізацію функціонала відображення множини вхідних параметрів представимо у наступному вигляді:

$$\begin{aligned} F &= F(f_1, \dots, f_4), \\ f_1 &= f(x_1, x_2, x_3); \\ f_2 &= f(x_4, x_5, x_6, x_7, x_8, x_9, x_{10}); \\ f_3 &= f(x_{11}, x_{12}, x_{13}, x_{14}, x_{15}, x_{16}); \\ f_4 &= f(x_{17}, x_{18}, x_{19}, x_{20}), \end{aligned} \quad (1)$$

де f_1, \dots, f_4 – номер групи параметрів оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами;

x_n – номер оцінювального індикатора у кожній групі.

Заданий функціонал має у своєму складі групи параметрів, які, у свою чергу, складаються з оцінювальних індикаторів. Обраний перелік індикаторів обумовлено важливістю та значимістю з урахуванням зазначених принципів. Множину вхідних параметрів та індикаторів для економічної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами представлено у табл. 1.

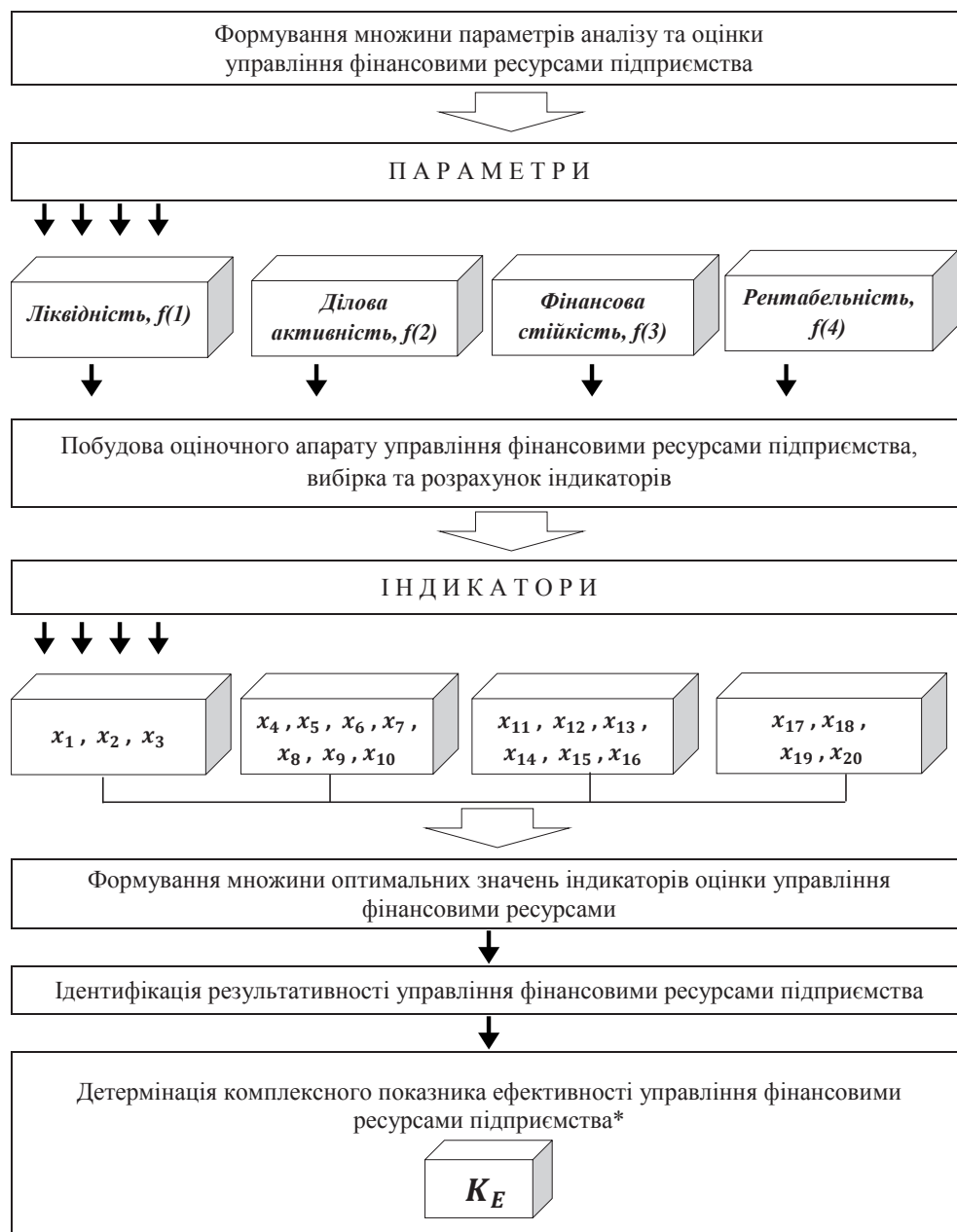

Рис. 1. Ідентифікація ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства

Джерело: розроблено автором (*запропоновано автором)

Розроблений перелік індикаторів передбачає оцінювання їх результативних значень. Виходячи з цього, запропоновано у таблиці 1 дискретні бали для кожного із індикаторів з урахуванням розподілу ваг їх значущості. Так, максимально можливою кількістю балів, якій може дорівнювати комплексний показник ефективності управління фінансовими ресурсами, вважаємо 100 балів.

З метою розподілу ваг значущості груп індикаторів представляємо їх сукупність у розмірі 100%: з них 6% значущості надаємо індикаторам ліквідності (відповідно максимально можлива сума 6 балів); 14% – індикаторам ділової активності (відповідно максимально можлива сума 14 балів); 40% – індикаторам фінансової стійкості (відповідно максимально можлива сума

40 балів); 40% – індикаторам рентабельності (відповідно максимально можлива сума 40 балів).

Виходячи з вище зазначеного, при умові задоволенню запропонованим нормативним значенням, кожен із трьох індикаторів ліквідності отримує по 2 бали; кожен із семи індикаторів ділової активності отримує по 2 бали; п'ять індикаторів із шести отримують по 7 балів, при цьому шостий індикатор може приймати три задовільних нормативних значень (тому розподіляємо по 1, 3, 5 балів відповідно до кожного нормативного показника); кожен із чотирьох індикаторів рентабельності отримує по 10 балів.

Слід відмітити, що при умові невідповідності до представлених нормативних значень, індикатор отримує 0 балів.

Таблиця 1. Вхідні параметри для визначення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства

Параметри	Індикатори		Нормативне значення	Бали	Відхилення від нормативного значення	Бали
<i>Ліквідність, f(1)</i>	x_1	Абсолютна	>0,2	2	< 0,2	0
	x_2	Швидка	>0,6	2	< 0,6	0
	x_3	Загальна	>1	2	< 1	0
	Усього =6					
<i>Ділова активність, f(2)</i>	x_4	К об активів	→ max	2	→ min	0
	x_5	К об оборотних засобів	→ max	2	→ min	0
	x_6	К об основних засобів	→ max	2	→ min	0
	x_7	К об дебіторської заборгованості	→ max	2	→ min	0
	x_8	К об кредиторської заборгованості	→ max	2	→ min	0
	x_9	К об власного капіталу	→ max	2	→ min	0
	x_{10}	К об позикового капіталу	→ max	2	→ min	0
Усього =14						
<i>Фінансова стійкість, f(3)</i>	x_{11}	К автономії	> 0,5	7	< 0,5	0
	x_{12}	К маневреності власного капіталу	> 0,2	7	< 0,2	0
	x_{13}	К фінансової стійкості	> 1	7	< 1	0
	x_{14}	К поточних зобов'язань	> 0,5	7	< 0,5	0
	x_{15}	К довгострокових зобов'язань	< 0,2	7	> 0,2	0
	x_{16}	Тип фінансової стійкості	Абсолютний	5	Кризовий	0
			Нормальний	3		
Нестійкий			1			
Усього =40						
<i>Рентабельність, f(4)</i>	x_{17}	Р активів	>0	10	< 0	0
	x_{18}	Р власного капіталу	>0	10	< 0	0
	x_{19}	Р діяльності	>0	10	< 0	0
	x_{20}	Р продукції	>0	10	< 0	0
	Усього =40					
Комплексний показник K_E (максимально можлива сума дискретних балів) = 100						

Джерело: розроблено автором

На основі проведеного аналізу та оцінки показників ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості та рентабельності пропонуємо розробити комплексний показник ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства, розрахунок якого представимо у вигляді:

$$K_E = \sum_{i=1}^n (x_n) = \sum_{i=1}^n (x_1, x_2, \dots, x_{19}, x_{20}), \quad (2)$$

де K_E – комплексний показник ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства (*запропоновано автором);

x_n – значення оцінювального індикатора.

Отже, запропонований комплексний показник ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства розраховується методом підсумовування наданих дискретних балів кожному із індикаторів зазначених груп параметрів.

Для деталізації запропонованого методу комплексної оцінки ефективності управління фінансовими

ресурсами підприємства представимо розрахунок розробленого комплексного показника на прикладі підприємств Одеського регіону протягом 2013-2016 рр. (див. табл. 2).

Отже, наведений аналіз виявив, що мінімальну кількість у розмірі 3 балів отримує підприємство «ХОЛОД-МАШ» у 2015-2016 рр., максимально можлива кількість 100 балів у підприємства «ОЗПК» у 2015 р.

Але числове значення не в повній мірі може показувати рівень ефективності управління, враховуючи це, доречно розмежувати ці рівні з відповідністю до інтервалів, в зоні яких знаходяться розраховані значення комплексного показника ефективності управління.

Представимо інтервали оцінки та відповідні до них рівня ефективності управління фінансовими ресурсами у табл. 3.

Таблиця 2. Детермінація комплексного показнику ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства

Показник		2013	2014	2015	2016
«ХОЛОДМАДШ»	Ліквідність	0	0	2	2
	Ділова активність	0	0	0	0
	Фінансова стійкість	8	8	1	1
	Рентабельність	0	0	0	0
	Комплексний показник, K_E	=8	=8	=3	=3
«ОЗРСВ»	Ліквідність	2	+4	+4	+4
	Ділова активність	0	0	0	+14
	Фінансова стійкість	29	+29	+29	+36
	Рентабельність	0	0	0	0
	Комплексний показник, K_E	=31	=33	=33	=54
«ОЗПК»	Ліквідність	6	+6	+6	+6
	Ділова активність	0	+4	+14	+10
	Фінансова стійкість	40	+40	+40	+40
	Рентабельність	0	0	+40	0
	Комплексний показник, K_E	=46	=50	=100	=56
«ОЗБОМ»	Ліквідність	4	+4	+4	+4
	Ділова активність	0	+14	+12	+10
	Фінансова стійкість	26	+24	+17	+40
	Рентабельність	0	0	0	0
	Комплексний показник, K_E	=30	=42	=33	=54
«ОДЕС-КАБЕЛЬ»	Ліквідність	2	+2	+4	+4
	Ділова активність	0	+10	+14	+10
	Фінансова стійкість	29	+8	+15	+15
	Рентабельність	40	0	+40	+40
	Комплексний показник, K_E	=71	=20	=74	=69

Джерело: розраховано автором на основі даних фінансової звітності [6]

Виходячи із зазначеного, охарактеризуємо рівні ефективності управління фінансовими ресурсами для кожного з підприємств.

1. Андрусяк Н. О. Фінансові ресурси підприємств – основа формування фінансової бази регіону / Н. О. Андрусяк // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – № 9. – С. 130-134.
2. Бондаренко О. С. Система оцінки ефективності управління фінансами підприємства у сучасних умовах / О. С. Бондаренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 16. – С. 18-21.
3. Близнюк О. П. Оцінка ефективності управління фінансовими ресурсами на підприємствах роздрібно торгівлі України / О. П. Близнюк, А. П. Горпинченко // Проблеми економіки. – 2014. – № 3. – С. 208-219.
4. Слободян Н. Г. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах: методологія і практика / Н. Г. Слободян // Економічний аналіз. – 2014. – № 18(2). – С. 239-245.
5. Мельник Ю. М. Проблеми застосування збалансованої системи показників на вітчизняних підприємствах / Ю. М. Мельник, О. С. Савченко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 1. – С. 192-203.
6. Офіційний сайт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua>.

E-mail: sonya0493@rambler.ru

Таблиця 3. Діапазон оцінки комплексного показника (K_E) ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства

Інтервал	Рівень ефективності управління фінансовими ресурсами
0-10	Кризовий
11-20	Критичний
21-30	Низький
31-40	Незадовільний
41-50	Допустимий
51-60	Задовільний
61-70	Нормальний
71-80	Високий
81-90	Значний
91-100	Максимальний

Джерело: розроблено автором

«Аутсайдером» стало підприємство «ХОЛОДМАДШ», протягом усіх досліджуваних років рівень ефективності його управління фінансовими ресурсами представлено як кризовий. Нормальний та високий рівень притаманний підприємству «ОДЕС-КАБЕЛЬ», «ОЗПК» – на задовільному рівні, а для «ОЗБОМ» та «ОЗРСВ» характерні нижче середнього рівні ефективності.

Висновки з проведеного дослідження. Вважаємо, що запропонований метод обчислення комплексного показника ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства носить універсальний характер та надає можливість дослідити цю сферу управління як багатоелементний об'єкт, компоненти якого взаємопов'язані між собою. Представлений показник передбачає розширення вихідної бази висновків, які у повній мірі та з достовірністю представляють оцінку рівня управління фінансовими ресурсами відповідно до обраної фінансової стратегії підприємства. Використаний підхід економічної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами дозволяє охарактеризувати рівень її результативності та передбачає виявлення «вузьких місць» в управлінні фінансовими ресурсами, показує на що треба акцентувати увагу менеджера, та що потребує вдосконалення для подальшого успішного функціонування підприємства.